МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П.ДРАГОМАНОВА

Корінець Зеновій Михайлович

УДК 1:378.011.3-057]:7

РОЛЬ МИСТЕЦТВА У ПІДГОТОВЦІ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА: ОСВІТНЬО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ

09.00.10 – філософія освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філософських наук

Київ – 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі соціальної філософії та філософії освіти Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор філософських наук, професор, член-кореспондент НАН України, академік НАПН України **Андрущенко Віктор Петрович,** Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, ректор.

Офіційні опоненти: доктор філософських наук, професор **Скотна Надія Володимирівна,** Дрогобицький державний педагогічний університет, ректор;

доктор філософських наук, професор **Дзвінчук Дмитро Іванович,** Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, директор Інституту гуманітарної підготовки та державного управління.

Захист відбудеться 28 квітня 2016 року о 15^{00} годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.16 Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий 28 березня 2016 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради **О. П. Кивлюк**

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Звернення до аналізу ролі мистецтва у підготовці сучасного педагога обумовлена потребами практики, насамперед, потребами формування культури естетичного мислення і дії, яку майбутній вчитель має передати своїм учням. У багатій українській освітній традиції образ вчителя завжди розумівся у координатах культурної та фахової освіченості, високої моралі, привабливості для учнів, для яких вчитель був Вчителем − другим батьком. Разом із тим, діти шукають у вчителеві те, що відповідає їх внутрішній натурі: певній категорії дітей імпонує професійна компетентність вчителя; іншій – його індивідуальні морально-вольові якості; третіх цікавить життєвий досвід, яким володіє вчитель. І разом з тим, практично всіх приваблює духовно-естетична культура вчителя, його здатність розуміти і трактувати прекрасне, бачити його в житті, створювати (й відтворювати) його власною креативністю. Цілком зрозуміло, останнє є продуктом естетичного виховання майбутнього вчителя. Не заперечуючи значення естетичних задатків особистості майбутнього вчителя то ролі попередніх процесів соціалізації, логічно стверджувати, що основні якості його естетичної культури формуються в процесі навчання в педагогічному університеті, завдяки мистецькому вихованню, шляхом долучення останнього до високого мистецтва та розкриттю потенціалу мистецтва у вирішенні протиріч соціальної практики в цілому та педагогічної діяльності зокрема.

На жаль, мистецька складова підготовки майбутнього вчителя знаходиться на периферії сучасних філософських досліджень педагогічного процесу. Між тим, її формування має не тільки особистісно-індивідуальне значення для майбутнього вчителя, але й значення суспільне, громадянське. Адже тільки морально високий, духовно багатий, естетично розвинений вчитель здатен виховати ці якості у своїх учнях, навчити їх розрізняти красу та потворність в усіх аспектах їхньої діяльності, долучитись до творчості за зразками високої естетичної культури. Такий вчитель не тільки прагне навчити учнів вибудовувати свої життя, спираючись на глибинне розуміння законів краси, але й здійснює важливу прагматичну функцію − допомагає учневі підвищувати свій соціальний капітал у суспільстві XXI ст., у структурі якого важливе місце займають не стільки фахові знання, скільки світоглядні орієнтації його носіїв.

Реальністю є й те, що нинішнє українське суспільство досить помітно втрачає інтерес до мистецтва у відповідь на складні соціально-економічні виклики, загострення протиріч розбудови української культури та державності, в результаті чого в суспільстві подальшого значення набувають ресентиментні та нігілістичні настрої. До того ж, соціальна нестабільність хронологічно співпала із активними процесами модернізації української освіти, яка, хоча й носить яскраво виражену спрямованість на зростання потенціалу вітчизняної освіти, проте не позбавлена великої кількості суперечностей, зокрема, щодо розуміння потенціалу гуманітарних дисциплін в процесах підготовки фахівців, що, відповідним чином, оформлює контури нового образу українського вчителя

для XXI ст. Виходячи із того, що зазначені складності та протиріччя носять актуальний характер, та, при цьому, можуть бути ефективно досліджені саме з використанням методологічного потенціалу філософії освіти, було обрано тему дисертаційного дослідження.

Ступінь наукового опрацювання проблеми. Проблема естетичного, а також його роль та значення в якості компоненти підготовки майбутнього вчителя тією чи іншою мірою аналізувалась у філософській та педагогічній літературі з часів давньоєгипетської, давньокитайської та давньоіндійської філософії. Червоною ниткою зазначена проблема проходить через етико-естетичні вчення античних філософів, а також філософів послідовно змінюючих одна одну епох Середньовіччя, Відродження та Просвітництва. Зокрема, проблема естетичного була однією з провідних тем філософського дискурсу у творах Ф. Бекона, Т. Гоббса та Дж. Локка; Е. Кондільяка та Е. Шефтсбері, Ф. Хатчесона, К. Гельвеція та Ж. Ж. Руссо; Й. Гердера та І. Канта, Ф. Шеллінга та Г. Гегеля. Стосовно формування естетичних компетенцій майбутнього вчителя, вагомим є внесок І. Песталоцці та Ф. Фребеля, М. Монтессорі та О. Декролі. Першу ж цілісну систему духовно-естетичного становлення особистості в освіті обґрунтував Я. А. Коменський.

Серед відомих російських мислителів, які досліджували означену проблему, слід назвати таких філософів-просвітників, як М. Добролюбов, М. Чернишевський, а також філософів та педагогів більш пізнього періоду та сучасності – В. Асмуса, В. Водовозова, М. Бердяєва, В. Острогradського, Г. Шпета, В. Соловйова, С. Шацького, Л. Вигоцького, А. Лосева, М. Лоського, Б. Неменського, В. Скатерщикова, Д. Кобалевського, Ю. Лотмана, М. Овсяннікова, П. Флоренського, Л. Шестова та ін.

Помітний внесок у дослідження ролі мистецтва у підготовці педагогів внесли українські дослідники, зокрема, Т. Аболіна, В. Андрущенко, Т. Андрущенко, О. Базалук, І. Бондаревська, В. Вашкевич, А. Воєводін, В. Воронкова, В. Гриньова, С. Горбенко, Т. Гуменюк, А. Дробович, Л. Дубчак, І. Зязюн, Л. Ільницька, А. Канарський, О. Кивлюк, І. Ковальчук, С. Крилова, Л. Левчук, В. Муляр, В. Панченко, Ж. Свиренко, Д. Свириденко, Д. Скальська, Д. Скільський, Л. Сморж, Л. Хомич, В. Чайка та ін. Виклики сучасних соціальних трансформацій засадам підготовки сучасних педагогів досліджували Е. Герасимова, С. Клепко, Г. Кондратенко, В. Кремень, О. Коннов, Н. Кочубей, С. Куцепал, О. Магеря, Г. Мєднікова, Т. Розова, О. Скубашевська та ін.

Разом з тим, не применшуючи значення робіт зазначених авторів, маємо підстави стверджувати, що дослідження ролі мистецтва у підготовці сучасного вчителя у проблемному полі філософії освіти не набуло концептуального дослідження. В першу чергу, потребують поглибленого аналізу дослідження феноменів мистецтва та естетичного виховання у сучасному дискурсі філософії освіти; аналіз потенціалу єдності навчання та виховання як стрижневої засади філософії підготовки сучасного педагога; дослідження викликів демократизації освіти до засад естетичного виховання сучасних педагогів; аналіз викликів екранної культури до педагогічної освіти та розкриття потенціалу естетичного виховання у їх подоланні; виявлення потенціалу мистецтва для розв’язання

протиріч освітнього середовища в добу глобалізації; дослідження ролі естетичного виховання в якості засобу подолання посттоталітарної спадщини в український освіті.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема і зміст дисертаційного дослідження є складовою частиною комплексної науково-дослідної теми кафедри соціальної філософії та філософії освіти Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова «Філософські засади єдності гуманітарних, природничих і технічних завдань в освіті сучасного вчителя» (затверджено наказом Міністерства освіти і науки України №732 від 27 жовтня 2006 р. та рішенням Вченої ради Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол №5 від 22 грудня 2006 р.). Тема дисертаційного дослідження затверджена на засіданні Вченої ради Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол №3 від 24 жовтня 2013 р.).

Мета дисертаційного дослідження полягає у здійсненні філософської концептуалізації ролі мистецтва у підготовці сучасного педагога.

Досягнення цієї мети потребує вирішення наступних дослідницьких **завдань**:

- дослідити феномени мистецтва та естетичного виховання у сучасному дискурсі філософії освіти;
- проаналізувати потенціал єдності навчання та виховання як стрижневої засади філософії підготовки сучасного педагога;
- дослідити виклики демократизації освіти до засад естетичного виховання сучасних педагогів;
- проаналізувати виклики екранної культури до педагогічної освіти та розкрити потенціал естетичного виховання у їх подоланні;
- розкрити потенціал мистецтва для розв'язання протиріч освітнього середовища в добу глобалізації;
- розкрити роль естетичного виховання в якості засобу подолання посттоталітарної спадщини в український освіті.

Об'єкт дослідження − філософська концепція підготовки сучасного педагога.

Предмет дослідження – потенціал мистецтва у підготовці сучасного педагога.

Методи дослідження. Методологічні засади дисертаційного дослідження визначені специфікою об'єкта та предмета дослідження. Для філософсько-освітнього осмислення ролі мистецтва у підготовці сучасного вчителя дисертант використав комплексний, системний, функціональний, аксіологічний, компаративний та герменевтичний підходи. Дослідження виконано на основі принципів об'єктивності, науковості, системності, історизму та розвитку, плюралізму єдності теорії та практики, а також сходження від абстрактного та конкретного. Також був застосований комплекс загальнонаукових, загальнофілософських та спеціальних методів дослідження для виявлення особливостей ролі мистецтва у підготовці сучасного вчителя. Зазначений підхід у його поєднанні із широкою джерельною базою сприяв

забезпеченню достовірності та обґрунтованості результатів дисертаційного дослідження, які виносяться до захисту.

Широкого використання у дослідженні отримав системний метод, за допомогою якого предмет дослідження був розглянутий у його цілісності. Логіко-аналітичні методи (зокрема, індукції та дедукції), методи аналізу та синтезу, узагальнення та абстрагування дали можливість розкрити роль мистецтва та естетичного виховання у підготовці вчителя на початку XXI ст. Виявлені суперечності щодо ролі мистецтва у системі підготовки сучасного вчителя досліджено із використанням принципів діалектики у її класичній та сучасній інтерпретації.

Наукова новизна дисертаційного дослідження визначається тим, що в ньому вперше у вітчизняному дискурсі філософії освіти здійснена концептуалізація ролі мистецтва у підготовці сучасного педагога. Ця новизна конкретизується у наступних положеннях, які містять елементи наукової новизни та виносяться на захист:

Вперше:

- *виявлені специфічні особливості естетичного виховання сучасного педагога*. Продемонстрована специфічність вчителя як суб'єкту естетичного виховання та запропоновано авторську дефініцію поняття «естетичне виховання сучасного педагога», під яким розуміється цілеспрямований активний процес формування засад сприйняття та розуміння прекрасного у формах мистецтва та оточуючій дійсності, що забезпечує гармонійний розвиток особистості вчителя, який здатен на практиці використовувати свою естетичну культуру при вихованні учнів, актуалізуючи потенціал естетичного виховання у розв'язанні протиріч сучасної соціальної практики;

- *естетика діалогу була інтерпретована як методологічна стратегія естетичного виховання, спрямованого на демократизацію сучасної освіти*. Естетичне виховання має потенціал до утвердження ідеалів демократичної, діалогічної взаємодії у навчальному середовищі, а методологічним орієнтиром трансформації педагогічної освіти щодо утвердження ідеалів діалогічної взаємодії може виступити естетика діалогу як концепція, що прагне через мистецтво пропонувати стратегії розв'язання протиріч комунікації. Використання творів, автори яких свідомо дистанціюються від менторства, моралізаторства, відкритої моральної оцінки персонажів, постулюючи їхню «інакшість», має потенціал для формування вчителя, який здатен якісно інтерпретувати складні комунікативні процеси у своїй фаховій діяльності. Вихований на цих принципах сучасний вчитель здатен поставати активним суб'єктом процесів розбудови освіти на принципах демократії. До того ж, сам вчитель як носій зазначених принципів, перестає бути транслятором готових смислів та оцінок, прагнучи розвивати світогляд учнів на засадах неупередженості, підвищувати критичність їхнього мислення.

Уточнено положення про:

- *розуміння естетичного виховання в якості засобу забезпечення ефективної розбудови полікультурного освітнього середовища.* Сучасний вчитель має поставати активним транслятором цінностей мультикультуралізму,

що має бути враховано у стратегічних орієнтирах естетичного виховання майбутніх педагогів: у змісті освіти має бути поглиблена мультикультурна складова, повинні об'єктивно висвітлюватись мистецькі досягнення інших культур, в процесі естетичного виховання слід дистанціюватись від однобічного висвітлення досягнень власної культури, популяризуючи ідеї планетарної етики в освітньому середовищі. За цих умов безпосередня комунікація в цьому середовищі буде ґрунтуватись на визнанні можливості продуктивного діалогу представників різних культур, а не на поглибленні протиріч між ними;

- *можливості естетичного виховання майбутніх педагогів в якості ефективного засобу подолання посттоталітарної спадщини в українській освіті.* Не ставлячи за мету надавати оцінку усіх радянській спадщині у вітчизняному освітньому просторі, обґрунтована потреба подолання саме успадкованих посттоталітарних практик. Автор відстоює позицію, що особлива роль в цьому процесі має бути відведена естетичному вихованню при підготовці сучасного вчителя. В умовах загострення протиріч становлення української державності, естетичне виховання має постати ефективним інструментом унебезпечення подальшого укорінення посттоталітарного мислення у освіті, а сам вчитель має бути носієм розвиненої естетичної культури та естетичної свідомості, що мають слугувати запорукою унеможливлення утвердження постотототалітарних смислів та образів у освітній практиці, резонуючи із актуальними процесами декомунізації.

Подальший розвиток отримали:

- *теза щодо потреби ґрунтовного поєднання навчання та виховання при підготовці сучасного педагога*. Продемонстровано, що фахова діяльність майбутнього педагога буде відбуватись в умовах складної нелінійної соціальної динаміки, коли способом розв'язання протиріч поставатимуть особисті динамічні рішення, регулятивом яких має бути розвинений, в першу чергу засобами естетичного виховання, світогляд вчителя. Когнітивною особливістю сучасного педагога має бути орієнтація на можливість нелінійного прийняття рішень, яка відповідала би характеру сучасної соціокультурної динаміки;

- *розуміння ролі естетичного виховання педагога для подолання викликів екранної культури*. Екранна культура становить реальну опозицію естетичному вихованню, прагнучи отримати домінуючу роль у процесах формування світоглядних орієнтацій сучасних педагогів та сучасної молоді в цілому. Дана загроза має бути врахована у засадничих принципах естетичного виховання вчителів разом із потребою подальшого утвердження етосу критичного мислення. У фаховій діяльності вчитель, як носій зазначеного типу мислення, має бути здатен формувати в учнів когнітивні бар'єри для утвердження готових смислів, що транслює екранна культура: вчитель, який озброєний селективністю по відношенню до оточуючих смислів, має особливу цінність для сучасної освіти та утвердження ідеалів критичного (самостійного, правильного тощо) мислення у підростаючого покоління сучасної інформаційної епохи.

Теоретичне та практичне значення дослідження полягає в тому, що в ньому вперше у вітчизняному дискурсі філософії освіти здійснена концептуалізація ролі мистецтва у підготовці сучасного вчителя. Матеріали дослідження можуть бути використані в процесі формування стратегій модернізації педагогічної освіти, при розробці сучасних державних гуманітарних стратегій.

Також матеріали дослідження можуть використовуватись у навчальному процесі підготовки фахівців педагогічного напрямку, зокрема, при читанні курсів «Філософія освіти», «Естетика», «Педагогіка вищої школи», «Етико-естетична традиція в українській педагогіці» та у низці спецкурсів.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є результатом самостійної дослідницької роботи. Основні положення й висновки дисертації розроблені автором особисто й знайшли відображення у його наукових публікаціях.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки дисертаційного дослідження доповідались та обговорювались на засіданні кафедри соціальної філософії та філософії освіти Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, а також на секційних засіданнях низки міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій, круглих столів та семінарів, а саме: Всеукраїнська науково-практична конференція «Сучасна мистецька освіта: проблеми, технології, перспективи» (м. Ніжин, 2008 р.), VII Міжнародна науково-практична конференція «Педагогіка вищої школи: методологія, теорії, технології» (м. Київ-Ялта, 2013 р.), Міжнародна конференція «Освіта в контексті ціннісних орієнтацій» (м. Кишинів, 2013 р.), III Міжнародна науково-практична конференція «Наукова еліта у розвитку держав» (м. Київ, 2014 р.), Міжнародна науково-практична конференція «Політика і духовність в умовах глобальних викликів» (м. Київ, 2014 р.), Всеукраїнський науково-методичний семінар «Інноваційні технології в дошкільній освіті Україні: правова охорона дитинства» (м. Київ, 2015 р.), Круглий стіл «Історична пам'ять і сучасність в контексті патріотичного виховання молоді» (м. Путівль, 2015 р.), Міжнародна науково-теоретична конференція «Духовні цінності християнства в українській культурі: віхи тисячоліть» (м. Київ, 2015 р.), Міжнародна науково-практична конференції «Людиновимірність гармонізації культурно-освітнього простору майбутніх педагогів: наукові досягнення і перспективи» (м. Мелітополь, 2015 р.), Всеукраїнська науково-практична конференція «Стратегія національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016-2020 роки: механізми реалізації та управління» (м. Київ, 2015 р.) тощо.

Публікації. Основні положення дисертації відображено у тринадцяти публікаціях, з яких: чотири статті опубліковані у фахових виданнях України з філософських наук, одна стаття − у закордонному фаховому виданні, а також вісім публікацій − у інших виданнях.

Структура дисертації. Відповідно до мети та завдань дослідження, робота складається із вступу, трьох розділів (поділених на шість підрозділів), висновків до розділів, загальних висновків та списку використаних

джерел (219 позицій). Загальний обсяг дисертації – 194 сторінки, основна частина дисертації – 171 сторінка.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовується актуальність дослідження, розкривається стан розробки проблеми у фаховій літературі, визначаються мета, завдання, об'єкт, предмет дослідження та зв'язок роботи із науковими програмами, планами, темами, наводяться положення наукової новизни, які виносяться на захист, розкривається практична цінність отриманих результатів, наводяться дані про апробацію результатів, описується структура і обсяг дисертаційної роботи.

У **першому розділі – «Теоретико-методологічні засади дослідження ролі мистецтва у підготовці вчителя» –** розкривається сутність ключових понять дисертаційного дослідження та обґрунтовується його методологічний інструментарій в контексті виявлення ролі мистецтва у підготовці сучасного вчителя.

Підрозділ 1.1. «Мистецтво та естетичне виховання у проблемному полі філософії освіти» присвячений теоретичному дослідженню феноменів мистецтва та естетичного виховання як складових сучасного філософсько-освітнього дискурсу. Виходячи із усвідомлення важливої ролі естетичного виховання у становленні особистості, особливо у добу складних соціокультурних трансформацій, у підрозділі було послідовно розглянуто сутність мистецтва як соціокультурного феномену, розкрита його роль у підготовці сучасного фахівця для суспільства, що переживає період складної трансформації у відповідь на виклики глобалізації та інформатизації. Також автором була здійснена концептуалізація ролі естетичного виховання сучасних вчителів, в результаті чого автору вдалося обґрунтувати низку тез. Зокрема, дисертантом наголошено, що естетичне виховання вчителя має бути спрямованим на утвердження розвинених естетичних почуттів, завдяки яким викладач може сам сприймати прекрасне у оточуючій її дійсності та різних формах мистецтва, забезпечуючи його повноцінне духовне життя.

Також було продемонстровано, що естетичні почуття мають бути особливим чином репрезентованими вчителем у навчальному процесі задля сприяння утвердженню естетичних ідеалів та активізації пізнавальних можливостей учнів Важлива роль, при цьому, відведена потребі розвитку критичного мислення та творчої уяви, розширення горизонтів художніх інтересів та забезпечення продуктивних зв'язків із сучасною соціальною дійсністю. Зазначена специфіка відрізняє вчителя від іншого суб'єкту естетичного виховання, актуалізуючи потребу у подальших дослідженнях такого складного феномену, як естетичне виховання сучасного вчителя. Це дозволило дисертанту сформулювати авторську дефініцію поняття «естетичне виховання сучасного педагога». Зокрема, під ним розуміється цілеспрямований активний процес формування засад сприйняття та розуміння прекрасного у формах мистецтва та оточуючій дійсності, що забезпечує гармонійний розвиток

особистості вчителя, який здатен на практиці використовувати свою естетичну культуру при вихованні учнів, актуалізуючи потенціал естетичного виховання у розв'язанні протиріч сучасної соціальної практики. У пропонованому визначенні особливо підкреслюється потреба орієнтації естетичного виховання не тільки на засвоєння духовного спадку минулих поколінь (традицій), але й на потребі через вивчення сучасних мистецьких творів (музики, образотворчого мистецтва, кінематографу тощо) забезпечувати співмірність естетичної культури педагога із проблемами сучасного суспільства, що в образній формі вирішуються в мистецтві. За цих умов, естетичне виховання педагога сприятиме вихованню духовно багатого та ефективного в сучасних умовах вчителя для України та об'єднаної Європи.

Підрозділ 1.2. «Єдність навчання та виховання як основа філософії підготовки сучасного педагога» присвячений розкриттю потенціалу єдності навчання та виховання як стрижневої засади філософії підготовки сучасного педагога. Методологічним орієнтиром при вирішенні дослідницького завдання, що вирішувалось в межах зазначеного підрозділу, була теза, що на початку XXI ст. вчитель не може розумітись з технократичних позицій як носій та транслятор професійних знань. Дана теза, з одного боку, слугує стратегічним орієнтиром модернізації вищої освіти, в тому числі й педагогічної, проте концептуально не була досліджена у контексті ролі мистецтва та, відповідно, естетичного виховання. Дійсно, професійна діяльність майбутнього вчителя буде відбуватись в умовах складної нелінійної соціальної динаміки, коли регуляційною основою розв'язання протиріч, які виникають у педагогічній практиці, поставатимуть не існуючі моделі (шаблони), а динамічні рішення, регулятивом яких має бути розвинений світогляд вчителя. В зазначених умовах фундаментальну роль отримує мистецтво як засіб формування світоглядних орієнтацій майбутніх педагогів, відповідно, від мистецької компоненти у підготовці майбутніх працівників освіти залежатиме характер рішень, які складатимуть основу їхньої професійної діяльності. В підрозділі автор виходить із розуміння, що зазначена ревізія ролі мистецтва у професійній підготовці педагога не знімає потреби наявності у вчителя сучасних фахових та гуманітарних знань, проте, актуалізує потребу наявності в нього розвинених світоглядних орієнтацій, які були б ефективними орієнтирами професійної діяльності на початку XXI ст.

Автором послідовно обґрунтовується теза, що естетичне виховання здатне виступити в якості ключового механізму розвитку світогляду сучасного педагога, постаючи інтегруючим засобом, що надає його особистості цілісний гуманістичних характер всупереч його технократичному розумінню. Разом із тим, когнітивна сфера має бути переорієнтованою на розвиток можливості педагогів до нелінійного прийняття рішень, яка забезпечила би подальше утвердження ідеалів творчості у освітньому процесі, спрямованому на підготовку підростаючого покоління як активних суб'єктів сучасного динамічного глобального суспільства.

У **другому розділі – «Соціокультурні виклики до естетичного виховання сучасного педагога»** послідовно розглянуті виклики

демократизації освіти до естетичного виховання майбутніх педагогів, а також виклики екранної культури у контексті підготовки сучасного педагога.

Підрозділ 2.1. «Виклики демократизації освіти до естетичного виховання майбутніх педагогів» присвячений дослідженню впливів тенденції демократизації, яка на початку XXI ст. охопила більшість сфер соціального буття, на засади естетичного виховання педагогів. Автор вважає, що для розбудови дійсно демократичного суспільства, освіта має постати в якості безпосередньої практики демократії, в якій педагог є уособленням демократичного образу мислення та дії.

Перехід до постіндустріального суспільства демонструє, що в ньому все більшої актуальності набувають тенденції до демократизації більшості сфер суспільного буття, в тому числі, й в освіті. Щодо освіти, то набувають значення та поширення підходи демократичної (суб'єкт-суб'єктної) взаємодії між вчителем та учнями, які ініціюють ревізію її аксіологічних пріоритетів в напрямку утвердження цінностей рівності, толерантності тощо. Показано, що демократизація вже довгий час перебуває у полі зору західних та вітчизняних філософів освіти, в роботах яких розвиваються ідеї представників філософії діалогу (М. Бахтін, М. Левінас, Л. Шестов, К. Ясперс тощо). Разом із тим, потенціал естетичного виховання як засобу утвердження ідей діалогічної взаємодії у освіті в роботах сучасних представників філософії освіти досліджений фрагментарно та винесений на периферію дослідницької уваги. В процесі аналізу автору вдається обґрунтувати ідею, що методологічним орієнтиром трансформації педагогічної освіти щодо утвердження ідеалів діалогічної взаємодії може виступити естетика діалогу як концепція, яка прагне через мистецтво пропонувати стратегії розв'язання протиріч комунікації у професійній діяльності сучасного педагога. Саме у творах мистецтва, побудованих на засадах естетики діалогу, автор твору позбавлений моралізаторських, дидактичних функцій, дистанціюється від суджень відповідно до бінарної опозиції «правильно-неправильно», «негативний персонаж – позитивний персонаж» тощо: вони є рівноправними носіями різних ціннісних установок та поглядів, рівнозначних дискурсів тощо. Сучасний вчитель, який через естетичне виховання буде здатним якісно інтерпретувати складні комунікативні процеси, дистанціюючись від упередженості, маніфестуючи орієнтованість на діалогічні взаємини у навчальному середовищі, коли «Інший» не інтерпретується ним як «чужий» та «ворожий» тощо, здатен поставати активним суб'єктом процесів розбудови освіти на принципах демократії.

У *підрозділі 2.2. «Виклики екранної культури у контексті підготовки сучасного педагога»* вирішується задача аналізу викликів екранної культури до педагогічної освіти та здійснюється спроба розкрити потенціал естетичного виховання у їх подоланні. Методологічним орієнтиром даного підрозділу було усвідомлення факту, що наприкінці XX ст. − на початку XXI ст., в контексті бурхливого розвитку інформаційних технологій та, відповідно, утвердження інформаційного суспільства екранна культура через технологічно розвинені форми (комп'ютерні ігри, Інтернет, реклама, мас-медіа, кінематограф тощо)

постає засобом для трансляції готових смислів, моделей поведінки тощо, а сама ж ця штучна самостійна культурна реальність становить загрозу процесам становлення цілісної автономної особистості.

Саме тому в сучасній педагогічній освіті набуває актуального характеру потреба мінімізації впливу екранної культури на майбутніх вчителів, яка має бути поєднана із задачею піднесення ролі критичного мислення. Зазначений тип мислення здатен створити когнітивні бар'єри для утвердження готових смислів, що транслює екранна культура. Вчитель, який озброєний селективністю по відношенню до оточуючих смислів, має особливу цінність для сучасної освіти та утвердження ідеалів критичного (самостійного, правильного тощо) мислення у підростаючого покоління інформаційної епохи. Отже, підготовка викладачів, здатних ефективно здійснювати професійну діяльність, мінімізуючи виклики екранного суспільства, є важливим превентивним кроком на шляху розбудови суспільства, в якому молоде покоління постане носієм самостійного мислення, здатного до критичного аналізу оточуючої дійсності та власних перспектив та здійснення раціонального вибору всупереч сугестивним впливам екранної культури.

У **третьому розділі – «Потенціал естетичного виховання педагогів у розв'язанні протиріч сучасної української освіти**» – послідовно вирішуються дослідницькі завдання, орієнтовані на пошук практичних стратегій розв'язання протиріч, що мають місце у сучасній вітчизняній освіті, засобами естетичного виховання. Мова йде про дослідження потенціалу мистецтва для розв'язання протиріч освітнього середовища в добу глобалізації, а також про виявлення ролі естетичного виховання як засобу подолання посттоталітарної спадщини в український освіті.

Підрозділ 3.1. «Естетичне виховання педагога в контексті розв'язання суперечностей глобалізації освіти» зосереджує увагу на дослідженні того, чи здатне, і в який саме спосіб, естетичне виховання постати засобом зняття низки протиріч освітнього середовища, яке перебуває під впливом тенденції глобалізації. Враховуючи специфіку предмету дослідження, були розглянуті протиріччя, що виникають у освітньому середовищі в результаті набуття ним полікультурного характеру, та мають потенціал до мінімізації чи упередження мистецькими засобами. Зокрема, було показано, що естетичне виховання сучасного вчителя має враховувати загальносвітову тенденцію глобалізації, в результаті чого актуалізується загроза виникнення гострих протиріч між представниками різних культур (релігій, світоглядів) в одному освітньому середовищі. За цих умов, сучасних умовах вчитель має поставати носієм та активним транслятором цінностей мультикультуралізму, що відповідним чином має бути враховано у стратегічних орієнтирах естетичного виховання майбутніх педагогів. Автор дослідження постулює потребу орієнтації естетичного виховання на утвердження ідеалів гармонійної продуктивної взаємодії між представниками різних культур. Задля реалізації зазначеної стратегії естетичне виховання вчителів має поглибити мультикультурну складову, об'єктивно висвітлюючи мистецькі досягнення інших культур, дистанціюючись від однобічного висвітлення досягнень власної культури.

Зазначена орієнтованість естетичного виховання матиме потенціал до утвердження ідеалів планетарної етики в освітньому середовищі, а безпосередня комунікація в ньому буде ґрунтуватись на визнанні можливості продуктивного діалогу представників різних культур, а не на поглибленні протиріч між ними.

У *підрозділі 3.2. «Потенціал естетичного виховання педагогів у подоланні посттоталітарної спадщини в освіті»* автором акцентована увага на можливостях естетичного виховання сучасних педагогів в якості засобу мінімізації та подолання посттоталітарної спадщини в український освіті. Фактом, що не потребує додаткового обґрунтування є те, що сучасні освітні практики досі несуть на собі відбиток радянського минулого. Не маючи претензії на оцінку, в тому числі негативну, феномену «радянська освіта» у його цілісності, автор пропонує зупинитись на контрпродуктивному характері збереження посттоталітарних орієнтацій в українській освіті.

Аналіз теоретичних джерел та досвід подій останніх кількох років продемонстрував, що на тлі ресентиментного мислення, ностальгія за радянським минулим набуває небезпеки до відродження та може становити загрозу становленню української культури та державності. Автор, виходячи із розуміння освіти як специфічної сфери соціального буття, стверджує, що загрози посттоталітарного мислення є глибинно укоріненими у вітчизняному освітньому просторі, проте мають бути діагностованими та мінімізованими, адже вони можуть набути надзвичайного статусу в умовах соціальної нестабільності. Досвід трагічних подій на Сході України та у Криму демонструє, що посттоталітарне минуле України постає об’єктом ідеологічних маніпуляцій, особливо в освіті: вчителями здійснюється героїзація неоднозначних історичних постатей; культивуються специфічні естетичні образи, спрямовані на відродження тоталітарного режиму тощо.

Звертаючись до аналізу потенціалу естетичного виховання при підготовці сучасного вчителя в умовах загострення протиріч у становленні української державності, автор обґрунтовує ідею, що естетичне виховання має постати ефективним інструментом унебезпечення подальшого укорінення посттоталітарного мислення у освіті, а сам вчитель має бути носієм розвиненої естетичної культури та естетичної свідомості, що мають слугувати запорукою унеможливлення утвердження постототалітарних смислів та образів у освітній практиці. Розвідка теоретичних аспектів дослідження потенціалу естетичного виховання у подоланні постоталітарної спадщини в освіті резонує із актуальними масштабними процесами декомунізації, що мають місце. Освіта, на нашу думку, має визначну роль у ефективній реалізації цієї стратегії, адже у навчальному середовищі трансляція образів та смислів носить на порядок більш спрямований та дієвий характер, значно переважаючи за своїм впливом назви міст та вулиць, монументи й символи архітектури.

ВИСНОВКИ

Відповідно до мети та завдань дослідження, є обґрунтовані підстави зробити наступні загальні висновки:

1. *Проаналізовано феномени мистецтва та естетичного виховання сучасному у філософсько-освітньому дискурсі.* Послідовно розглянувши сутність мистецтва як соціокультурного феномену, його роль у підготовці сучасного фахівця в цілому, а також концептуально зупинившись на ролі естетичного виховання сучасних вчителів, автору вдалося обґрунтувати низку тез. З одного боку, естетичне виховання вчителя має бути спрямованим на утвердження розвинених естетичних почуттів, завдяки яким викладач може сам сприймати прекрасне у оточуючій її дійсності та різних формах мистецтва, забезпечуючи його повноцінне духовне життя. З іншого боку, естетичні почуття мають бути специфічним чином репрезентованими вчителем у навчальному процесі, аби сприяти утвердженню естетичних ідеалів та активізації пізнавальних можливостей учнів, розвиваючи засади критичного мислення та уяви, розширюючи горизонти художніх інтересів та забезпечуючи при цьому наявність продуктивних зв'язків із сучасною соціальною дійсністю. Саме це відрізняє вчителя від іншого суб'єкту естетичного виховання, актуалізуючи потребу у подальших дослідженнях такого складного феномену, як естетичне виховання сучасного вчителя.

Дослідником запропоновано авторську дефініцію поняття «естетичне виховання сучасного педагога», під яким розуміється цілеспрямований активний процес формування засад сприйняття та розуміння прекрасного у формах мистецтва та оточуючій дійсності, що забезпечує гармонійний розвиток особистості вчителя, який здатен на практиці використовувати свою естетичну культуру при вихованні учнів, актуалізуючи потенціал естетичного виховання у розв'язанні протиріч сучасної соціальної практики. У даному визначенні підкреслюється потреба орієнтації естетичного виховання не тільки на засвоєння духовного спадку минулих поколінь, на повазі до традиції, але й на потребі через вивчення сучасних мистецьких творів (музики, образотворчого мистецтва, кінематографу тощо) забезпечувати співмірність естетичної культури педагога із проблемами сучасного суспільства, які в образній формі вирішуються в мистецтві. Теоретично обґрунтовано, що поєднання традиції та наближеність до сучасних реалій має сприяти вихованню духовно багатого, гуманістично орієнтованого, проте ефективного в сучасних соціальних умовах вчителя для України та об'єднаної Європи.

2. *Більш обґрунтованого характеру набула теза щодо потреби забезпечення єдності навчання та виховання при підготовці вчителя у сучасних умовах*. Було показано, що на початку XXI ст. вчитель не може розумітись з технократичних позицій як носій та транслятор професійних знань. Фахова діяльність майбутнього вчителя відбувається в умовах складної нелінійної соціальної динаміки, коли способом розв'язання протиріч, які виникають у педагогічній практиці, поставатимуть не існуючі моделі (шаблони), а динамічні рішення, регулятивом яких має бути розвинений світогляд вчителя.

Автор звертає увагу, що це не знімає потреби наявності у вчителя сучасних фахових та гуманітарних знань, проте, актуалізує потребу наявності в нього розвинених світоглядних орієнтацій, які були б ефективними орієнтирами професійної діяльності на початку XXI ст. На нашу думку, естетичне виховання здатне виступити в якості ключового механізму розвитку світогляду сучасного педагога, постаючи інтегруючим засобом, що надає його особистості цілісний гуманістичних характер всупереч його технократичному розумінню. Когнітивною ж особливістю сучасного вчителя має бути орієнтація на можливість нелінійного прийняття рішень, яка забезпечила би подальше утвердження ідеалів творчості у освітньому процесі, спрямованому на підготовку підростаючого покоління як активних суб'єктів динамічного глобального суспільства XXI ст.

3. *Проаналізовано виклики до естетичного виховання сучасного педагога, носієм яких є тенденція до демократизації більшості сфер суспільного буття.* У сучасному суспільстві все більшої актуальності набувають тенденції до демократизації більшості сфер суспільного буття, в тому числі, й в освіті. В результаті, набувають значення та поширення підходи демократичної (суб'єкт-суб'єктної) взаємодії між вчителем та учнями, які ініціюють ревізію її аксіологічних пріоритетів в напрямку утвердження цінностей рівності, толерантності тощо. Показано, що демократизація вже довгий час перебуває у полі зору західних та вітчизняних філософів освіти, в роботах яких розвиваються ідеї представників філософії діалогу (М.Бахтін, М.Бубер, М.Левінас, Л.Шестов, К.Ясперс тощо). Показано, що потенціал саме естетичного виховання у роботах сучасних представників філософії освіти досліджений фрагментарно та винесений на периферію дослідницької уваги.

Автором стверджується, що методологічним орієнтиром трансформації педагогічної освіти щодо утвердження ідеалів діалогічної взаємодії може виступити естетика діалогу як концепція, яка прагне через мистецтво пропонувати стратегії розв'язання протиріч комунікації, зокрема, у професійній діяльності сучасного педагога. У творах мистецтва, побудованих на засадах естетики діалогу, автор твору позбавлений моралізаторських, дидактичних функцій, дистанціюється від суджень відповідно до бінарної опозиції «правильно − неправильно», «негативний персонаж – позитивний персонаж» тощо: вони є рівноправними носіями різних ціннісних установок та поглядів, рівнозначних дискурсів тощо. Сучасний вчитель, який через естетичне виховання буде здатним якісно інтерпретувати складні комунікативні процеси, дистанціюючись від упередженості, маніфестуючи орієнтованість на діалогічні взаємини у навчальному середовищі, коли «Інший» не інтерпретується ним як «чужий» та «ворожий» тощо, здатен поставати активним суб'єктом процесів розбудови освіти на принципах демократії.

4. *Досліджено, яким чином естетичне виховання вчителів може бути інтерперетовано в якості дієвого засобу протидії утвердження ідеалів екранної культури*. Підкреслено, що в контексті утвердження інформаційного суспільства екранна культура через технологічно розвинені форми (комп'ютерні ігри, Інтернет, реклама, мас-медіа, кінематограф тощо) постає

засобом для трансляції готових смислів, моделей поведінки тощо. Створювана самостійна культурна реальність становить загрозу процесам становлення цілісної автономної особистості, тому в сучасній педагогічній освіті набуває актуального характеру потреба мінімізації впливу екранної культури на майбутніх вчителів засобами естетичного виховання, поєднана із піднесенням ролі критичного мислення. Зазначений тип мислення здатен створити когнітивні бар'єри для утвердження готових смислів, що транслює екранна культура. Вчитель, який озброєний селективністю по відношенню до оточуючих смислів, має особливу цінність для сучасної освіти та утвердження ідеалів критичного (самостійного, правильного тощо) мислення у підростаючого покоління інформаційної епохи.

5. *Виявлений потенціал естетичного виховання вчителів для освіти доби глобалізації.* Враховуючи специфіку предмету дослідження, були розглянуті протиріччя, що виникають у освітньому середовищі в результаті набуття ним полікультурного характеру. Продемонстровано, що естетичне виховання сучасного вчителя має враховувати загальносвітову тенденцію глобалізації, в результаті чого актуалізується загроза виникнення гострих протиріч між представниками різних культур (релігій, світоглядів) в одному освітньому середовищі.

В сучасних умовах вчитель має поставати носієм та активним транслятором цінностей мультикультуралізму, що відповідним чином має бути враховано у стратегічних орієнтирах естетичного виховання майбутніх педагогів. Автор відстоює позицію щодо потреби орієнтації естетичного виховання на утвердження ідеалів гармонійної продуктивної взаємодії між представниками різних культур. Для цього естетичне виховання вчителів має поглибити мультикультурну складову, об'єктивно висвітлюючи мистецькі та інші досягнення різних культур, дистанціюючись від однобічного висвітлення досягнень власної культури. Зазначена орієнтованість естетичного виховання матиме потенціал до утвердження ідеалів глобальної (планетарної) етики в освітньому середовищі, а безпосередня комунікація в ньому буде ґрунтуватись на визнанні можливості продуктивного діалогу представників різних культур, а не на поглибленні протиріч між ними.

6. *Виявлений потенціал естетичного виховання вчителів як дієвого засобу подолання посттоталітарної спадщини в українській освіті*. Аналіз продемонстрував, що сучасні освітні практики досі несуть на собі відбиток радянського минулого. Не демонізуючи явище «радянська освіта» як цілісність, автор пропонує звернути увагу на контрпродуктивний характер збереження посттоталітарних орієнтацій в українській освіті, які, хоча й не носять масовий характер, проте, мають бути ідентифікованими. Аналіз також продемонстрував, що на тлі ресентиментного мислення, ностальгія за радянським минулим набуває небезпеки до відродження та може становити загрозу становленню української культури та державності. Освіта є особливою сферою, в якій дані ідеї або будуть діагностованими та мінімізованими, адже можуть набути надзвичайного статусу в періоди загострення соціальної нестабільності. Досвід трагічних подій на Сході України та у Криму демонструє, що посттоталітарне

минуле України постає об’єктом ідеологічних маніпуляцій, особливо в освіті: вчителями здійснюється героїзація неоднозначних історичних постатей; культивуються специфічні естетичні образи, спрямовані на відродження тоталітарного режиму тощо.

При підготовці сучасного вчителя, в умовах загострення протиріч у становленні української державності, естетичне виховання має постати ефективним інструментом унебезпечення подальшого укорінення посттоталітарного мислення у освіті, а сам вчитель має бути носієм розвиненої естетичної культури та естетичної свідомості, що мають постати запорукою унеможливлення утвердження постототалітарних смислів та образів у освітній практиці. Розвідка теоретичних аспектів дослідження потенціалу естетичного виховання у подоланні постоталітарної спадщини в освіті резонує із актуальними масштабними процесами декомунізації, що мають місце. Освіта, на нашу думку, має визначну роль у ефективній реалізації цієї стратегії, адже у навчальному середовищі трансляція образів та смислів носить на порядок більш спрямований та дієвий характер, аніж назви міст та вулиць, монументи й символи архітектури.

Основні положення дисертаційного дослідження викладені у таких публікаціях автора:

Статті у наукових фахових виданнях України:

1. Корінець З. М. Педагогіка мистецтва у контексті формування майбутніх педагогів музики / З. М. Корінець // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць / Гол. ред. В. М. Вашкевич. – К.: «Видавництво «Гілея», 2015. − Вип. 102 (11). − С. 345-349.
2. Корінець З. Професійна культура як чинник самоорганізації педагогічної діяльності / З. Корінець // Вища освіта України: Теоретичний та науково-методичний часопис. − 2015. − № 3. − С. 53-58.
3. Корінець З.М. Слухова діяльність і співацьке інтонування як атрибутивні властивості тілесності майбутнього педагога / З.Корінець // Політологічний вісник. Зб-к наук. праць. − К.: ВАДЕКС, 2015. − Вип.79. − С. 249-260.
4. Корінець З. М. У пошуках алгоритму управління мистецьким вихованням майбутніх педагогів / З. М. Корінець // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць / Гол. ред. В. М. Вашкевич. – К.: «Видавництво «Гілея», 2016. – Вип. 104 (1). – С. 156-161.

Статті в іноземних наукових виданнях та виданнях України, що включені до наукометричних баз:

5. Коринец З. Педагогика искусства в контексте философского анализа / З. Коринец // Культура и образование. Электронный ежемесячный

научно-практический журнал – 2015. − № 10. − [Електронний ресурс]. − Режим доступу: http://vestnik-rzi.ru/2015/10/3640

Інші публікації:

6. Корінець З. М. Теоретичні основи готовності майбутнього вчителя музики до вокально-хорової діяльності / З. М. Корінець // Науковий часопис Національного Педагогічного Університету імені М.П. Драгоманова. Серія 14: Теорія і методика мистецької освіти: збірник. − Київ: НПУ, 2006. − Вип. 3 (8). − С. 67-76.
7. Корінець З. М. Теорія інтонації як методологічна основа функціонування та розуміння музичного мистецтва / З. М. Корінець // Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Серія: Психолого-педагогічні науки: Збірник наукових праць / М-во освіти і науки України, Ніжинський держ. ун-т ім. М. Гоголя. − Ніжин: НДУ, 2008. − № 4. − С. 44-46.
8. Корінець З. Формування у студентів чистоти інтонування на основі зонної природи слуху / З. Корінець // Наукові записки. Серія: Педагогічні та історичні науки : наукове видання / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. − К.: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2008. − Вип. 76. − С. 135-148.
9. Корінець З. До проблеми слухової діяльності та співацького інтонування в навчальному хорі майбутнього вчителя музики / З. Корінець // Молодь і ринок: щомісяч. наук.-пед. журн. − Дрогобич: КОЛО, 2011. − № 11. − С. 48-53.
10. Корінець З.М. Освітянська наука в пошуках механізму мистецького виховання майбутніх педагогів / З.М. Корінець // Нова парадигма: [журнал наукових праць] / голов. ред. В.П.Бех; Нац. пед. ун-т імені М.П. Драгоманова; творче об’єднання «Нова парадигма». − Вип.128. − С.52-65.
11. Корінець З.М. Суб’єкти освітянської структури у системі державно-громадського управління освітою / З.М. Корінець // Модус державно-громадського управління освітою: монографія / Міністерство освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М.П. Драгоманова; за науковою ред. В.П. Беха; редкол.: В.П. Бех (голова), Н.В. Крохмаль (заст. голови) [та ін.]. − К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. − С.274-284.
12. Корінець З.М., Крохмаль Н.В. Морфологічний аналіз механізму державно-громадського управління освітою / З.М. Корінець, Н.В. Крохмаль // Державно-громадське управління освітою (за матеріалами звіту про науково-дослідну роботу «Державно-громадське управління освітою: соціально-філософський аналіз»): монографія / Міністерство освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М.П. Драгоманова; за науковою ред. В.П. Беха; редкол.: В.П. Бех (голова), Н.В. Крохмаль (заст. голови), М.В. Михайліченко (заст. голови) [та ін.]. − К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2016. − С.148-167.

13. Коринец З. М. Новые горизонты и возможности профессионального образования учителей музыки / З. М. Коринец // Веснік Гродзенскага дзяржаунага универсітэта імя Я. Купалы. Серыя 3. Філалогія. Педагогіка. Псіхалогія. − 2016. − т.6. − №1.− С.105-112.

АНОТАЦІЇ

Корінець З. М. Роль мистецтва у підготовці сучасного педагога: освітньо-філософський аналіз. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук за спеціальністю 09.00.10 – філософія освіти. Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. – Київ, 2016.

У дисертації вперше у вітчизняному філософсько-освітньому дискурсі здійснено філософську концептуалізацію ролі мистецтва у підготовці сучасного вчителя. Автором досліджується феномен естетичного виховання у сучасному дискурсі філософії освіти, аналізується потенціал єдності навчання та виховання як стрижневої засади філософії підготовки сучасного вчителя. Також робиться звернення до дослідження викликів демократизації освіти до засад естетичного виховання вчителів, розкривається потенціал естетичного виховання у подоланні викликів екранної культури до педагогічної освіти. Особливу увагу в дисертації присвячено дослідженню потенціалу мистецтва для розв'язання протиріч освітнього середовища в добу глобалізації, а також розкриттю ролі естетичного виховання в якості засобу подолання посттоталітарної спадщини в український освіті. У дисертації продемонстрована відмінність особистості вчителя від інших суб'єктів процесу естетичного виховання та запропоновано авторську дефініцію поняття «естетичне виховання сучасного педагога». Також обґрунтовано, що естетичне виховання має потенціал до утвердження ідеалів демократичної взаємодії у навчальному середовищі, а методологічним орієнтиром трансформації педагогічної освіти щодо утвердження ідеалів діалогічної взаємодії може виступити естетика діалогу як концепція, що прагне через мистецтво пропонувати стратегії розв'язання протиріч освітньої комунікації. Показано, що сучасний вчитель має поставати активним транслятором цінностей мультикультуралізму, засвоєних, в тому числі, в процесі естетичного виховання. Автором продемонстрований потенціал естетичного виховання вчителів в якості ефективного засобу подолання посттоталітарної спадщини в українській освіті: естетичне виховання має постати дієвим інструментом унебезпечення подальшого укорінення посттоталітарного мислення у освіті, а сам вчитель має бути носієм розвиненої естетичної культури та естетичної свідомості, що мають слугувати запорукою унеможливлення утвердження постототалітарних смислів та образів у освітній практиці.

Ключові слова: естетика, естетичне виховання, демократизація, діалог, критичне мислення, мистецтво, педагогічна освіта, сучасний вчитель.

Коринец З. М. Роль искусства в подготовке современного педагога: образовательно-философский анализ. − Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата философских наук по специальности 09.00.10 − философия образования. Национальный педагогический университет имени М.П. Драгоманова. − Киев, 2016.

В диссертации впервые в отечественном философско-образовательном дискурсе осуществлена философская концептуализация роли искусства в подготовке современного учителя. Автором исследуется феномен эстетического воспитания в современном дискурсе философии образования, анализируется потенциал единства обучения и воспитания как стержневой основы философии подготовки современного учителя. Также осуществляется обращение к исследованию вызовов демократизации образования основам эстетического воспитания учителей, раскрывается потенциал эстетического воспитания в преодолении вызовов экранной культуры к педагогическому образованию. Учитель, вооруженный селективностью по отношению к окружающим смыслов, имеет особую ценность для современного образования и утверждения идеалов критического (самостоятельного, правильного и т.д.) мышления у подрастающего поколения информационной эпохи. Особое внимание в диссертации уделено исследованию потенциала искусства для разрешения противоречий образовательной среды в эпоху глобализации, а также раскрытию роли эстетического воспитания в качестве средства преодоления посттоталитарного наследия в украинском образовании.

В диссертации продемонстрировано отличие личности учителя от других субъектов процесса эстетического воспитания и предложена авторская дефиниция понятия «эстетическое воспитание современного педагога». Также обосновано, что эстетическое воспитание имеет потенциал к утверждению идеалов демократического взаимодействия в учебной среде, а методологическим ориентиром трансформации педагогического образования по утверждению идеалов диалогического взаимодействия может выступить эстетика диалога как концепция, которая стремится через искусство предлагать стратегии решения противоречий образовательной коммуникации. Современный учитель, через эстетическое воспитание должен быть способным качественно интерпретировать сложные коммуникативные процессы, дистанцируясь от предвзятости, манифестируя ориентированность на диалогические отношения в учебной среде, когда учитель способен стать активным субъектом процессов развития образования на принципах демократии. Показано, что современный учитель должен стоять активным транслятором ценностей мультикультурализма, усвоенных, в том числе, в процессе эстетического воспитания. Продемонстрировано, что эстетическое воспитание современного учителя должно учитывать общемировую тенденцию глобализации, в результате чего актуализируется угроза возникновения острых противоречий между представителями различных культур (так религий, мировоззрений) в одном образовательной среде.

Автором продемонстрирован потенциал эстетического воспитания учителей в качестве эффективного средства преодоления посттоталитарного

наследия в украинском образовании: эстетическое воспитание должно явиться действенным инструментом искоренения посттоталитарного мышления в образовании, а сам учитель должен быть носителем развитой эстетической культуры и эстетического сознания, призванных служить залогом предотвращения утверждения постототалитарных смыслов и образов в образовательной практике.

Ключевые слова: эстетика, эстетическое воспитание, демократизация, диалог, критическое мышление, искусство, педагогическое образование, современный учитель.

Koronec Z. M. The role of arts for modern teacher preparation: educational-philosophical analysis. − Manuscript.

Thesis for the degree of candidate of philosophical sciences, specialty 09.00.10 − philosophy of education. National Dragomanov Pedagogical University. − Kyiv, 2016.

The philosophical conceptualization of the role of art in modern teacher training is performed for the first time at the national philosophical and educational discourse. The author examines the phenomenon of aesthetic education in the contemporary discourse of philosophy of education, analyzes the potential of unity of training and education as a core of philosophical principles of modern teacher preparation. The research references to the research of the challenges of democratization of education to the principles of aesthetic education teachers revealed. It is also discovered the potential of aesthetic education in addressing the challenges of screen culture to teacher education. A special place in the dissertation studies dedicated to potential of art to solve contradictions of educational environment in the era of globalization. The role of aesthetic education as a means of overcoming the post-totalitarian heritage in Ukrainian education is also disclosure of the research. The research demonstrated the difference of teachers from other subjects of aesthetic education process and invited the author's definition of the term "modern aesthetic education teacher." It is also proved that aesthetic education has the potential to strengthening the ideals of democratic interaction in the learning environment. It is shown that methodological guideline on transforming teacher education establishment ideal dialogic interaction can make the aesthetics of dialogue as a concept that aims to offer strategies through art resolving contradictions educational communication. It is shown that the current teacher has to appear active translator values of multiculturalism learned also in the process of aesthetic education. The author demonstrated the potential of teachers aesthetic education as an effective means of overcoming post-totalitarian heritage in Ukrainian education − the aesthetic education is an effective tool for overcoming of further rooting post-totalitarian thinking in education and the teacher must be the bearer of a developed aesthetic culture and aesthetic consciousness which should serve as the key to preventing the establishment of post-totalitarian meanings and images in educational practice.

Keywords: aesthetics, aesthetic education, democracy, dialogue, critical thinking, the arts, teacher education, modern teacher.